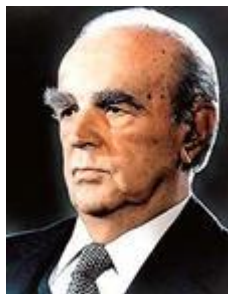

Λάρκος Λάρκου

ΠΟΡΤΡΕΤΟ ΓΙΑ ΕΠΤΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΕΣ

Λευκωσία, Σεπτέμβριος, 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	3
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ.....	4
Βιογραφία	4
Μια δική του χαρακτηριστική (και προφητική) σκέψη:	6
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ.....	7
Βιογραφία	7
Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:	8
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ.....	9
Βιογραφία	9
Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:	11
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ	12
Βιογραφία	12
Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:	12
ΑΠΟ ΤΟ 1974 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ.....	13
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ	14
Βιογραφία	14
Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:	15
ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	16
Βιογραφία	16
Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:	17
ΚΩΣΤΑΣ ΣΗΜΙΤΗΣ	18
Βιογραφία	18
Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:	19
ΜΕΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	20

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Στη νεοελληνική ιστορία υπήρξαν μεγάλοι μεταρρυθμιστές. Είναι εκείνοι οι πολιτικοί που σφράγισαν μια εποχή, έθεσαν θεμέλια για την πρόοδο και την ανάπτυξη της χώρας σε διαφορετικά χρονικά στάδια και εποχές. Ασφαλώς και άλλοι πολιτικοί εισέφεραν με τη δράση τους στην πολιτική εξέλιξη της Ελλάδας αλλά αυτό, που κατά την κρίση μου, μετρά είναι η έκταση, η ποιότητα και το συνολικό αποτέλεσμα του έργου τους, πόσο δηλαδή επηρέασε τις εξελίξεις που ακολούθησαν. Κατά την κρίση μου από την απελευθέρωση της Ελλάδας έως σήμερα στην κατηγορία των μεγάλων μεταρρυθμιστών ηγετών ανήκουν οι **Ι. Καποδίστριας, ο Χ. Τρικούπης, ο Ε. Βενιζέλος, ο Α. Παπαναστασίου, ο Κ. Καραμανλής, ο Α. Παπανδρέου και ο Κ. Σημίτης.**

Ασφαλώς οι, κατά την ανάλυσή μου, «Επτά Μεταρρυθμιστές» διέπραξαν σφάλματα και παρουσίασαν κενά ή αδυναμίες στην πολιτική τους σταδιοδρομία. Στόχος μου δεν είναι να διατυπώσω μια ιστορική «σούμα» (τόσα καλά, τόσα αρνητικά), αλλά να αναδείξω τη διαχρονική χρησιμότητα του έργου τους και τη σημαντική επίδρασή του στην πολιτική ζωή του ελληνικού κράτους.

Είναι πολύ σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι αυτή η «ομάδα» της μεταρρυθμιστικής πολιτικής αντιμετώπισε διαφορετικού τύπου προβλήματα και ανάγκες. Κάθε ιστορική περίοδος δεν μπορεί να ταυτίζεται με μίαν άλλη, άρα τηρώντας τον κανόνα της ιστορικής «αυτοτέλειας» γεγονότων σε διαφορετικές εποχές, αναδεικνύουμε την κατεύθυνση, τις επιδιώξεις, τα εργαλεία με τα οποία δούλεψαν οι μεταρρυθμιστές πολιτικοί.

Λάρκος Λάρκου

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Βιογραφία

Γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1776. Σπούδασε στην Ιταλία φιλοσοφία, νομικά και ιατρική. Συμμετείχε στα κοινά της, υπό ιταλορωσική κατοχή, Επτανησιακής πολιτικής ζωής. Συμμετείχε σε πολλά διεθνή συνέδρια σε σημαντικές πρωτεύουσες. Διετέλεσε Υπουργός Εξωτερικών στη τσαρική Ρωσία από το 1816 έως το 1822. Το 1828 γίνεται Κυβερνήτης της Ελλάδος με απόφαση της Εθνοσυνέλευσης της Τροιζήνας (1827). Δολοφονήθηκε στο Ναύπλιο το 1831 από μέλη της οικογένειας των Μαυρομιχαλαίων.

Ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας. Η βάση για να θέσουμε ερωτήματα, κρίσεις και σχόλια για την προσωπικότητα και το έργο του είναι αναμφίβολα η κατάσταση πραγμάτων μετά τον αγώνα του 1821. Η πιο ώριμη και αξιόπιστη κίνηση με το τέλος του αγώνα υπήρξε η πρωτοβουλία για να οριστεί ο Ι. Καποδίστριας ως «Πρώτος Κυβερνήτης» της Ελλάδας. Η ευρωπαϊκή του εμπειρία, η γνώση του διεθνούς περιβάλλοντος, η φήμη του ως ακέραιου πολιτικού υπήρξαν καταλυτικής σημασίας παράγοντες για τη τελική επικράτηση της λύσης του κερκυραίου πολιτικού. Για την εποχή εκείνη η φήμη του ήταν πιο πίσω από την πραγματικότητα: παρών σε διεθνή συνέδρια ειρήνης, κουβαλούσε στις αποσκευές του τις εμπειρίες της Ελβετίας και τις μάχιμες γνώσεις ως Υπουργός Εξωτερικών στη τσαρική Ρωσία. Η επιλογή του στη θέση του Κυβερνήτη ισοδυναμούσε με μίαν άλλη «επανάσταση» μέσα στην επανάσταση. Χρειαζόταν μια λύση ελληνική, και ταυτόχρονα με κύρος και αξιοπιστία σε μια χώρα διαλυμένη από την ένοπλη σύγκρουση με τους κατακτητές. Το κρίσιμο ζήτημα ήταν το πώς θα οργανωθεί το νέο κράτος, το να δεχθούν οι προύχοντες της

Πελοποννήσου μια λύση που ήταν έξω από τις προδιαγραφές και τις επιρροές τους.

Ο Ι. Καποδίστριας αφιέρωσε κάθε ικμάδα των δυνάμεών του για την ανόρθωση της μικρής σε έκταση χώρας που προέκυψε το 1828, διαθέτοντας και το μισθό του για τις ανάγκες του νέου κράτους. Σχεδίασε, προσπάθησε, έθεσε θεμέλια στους τομείς της παιδείας (αλληλοδιδασκτικά σχολεία), της δικαιοσύνης (πρωτοδικεία) , της αγροτικής ανάπτυξης (εισαγωγή της πατάτας), της διοικητικής δομής (με έδρα το Ναύπλιο), της δημιουργίας εθνικού στρατού (Σχολή Ευελπίδων) , της επέκτασης των ορίων του νεαρού κράτους (Πρωτόκολλο του Λονδίνου, 1830). Ουδείς μπορεί να αγνοήσει ότι η μοίρα της Ελλάδας θα ήταν διαφορετική εάν ο Ι. Καποδίστριας ολοκλήρωνε το έργο του. Πρώτα απ' όλα δεν θα υπήρχε ο βασιλικός θεσμός που τόσα δεινά έφερε στη χώρα. Ύστερα θα γινόντουσαν εξαρχής σημαντικά βήματα για μια σοβαρή οργάνωση της διοικητικής δομής. Και αυτά που έκανε δεν ήταν λίγα, αν σκεφθούμε το σύντομο διάστημα της προεδρίας του.

Ο Ι. Καποδίστριας τόλμησε αλλαγές. Οι προύχοντες που έλεγχαν τις τοπικές κοινωνίες καθ' ολοκληρίαν, δεν δέχθηκαν την μείωση της επιρροής τους – μετάβαση από την «τοπαρχία» στο εθνικό κράτος γι' αυτό και οργάνωσαν τη δολοφονία του στο Ναύπλιο. Η προσωπικότητά του δεν θα επέτρεπε την παράλυση της πολιτικής ζωής με την οργάνωση τριών κομμάτων με βάση επιρροές ή προσανατολισμούς σε σχέση με τις τρεις ισχυρές δυνάμεις της εποχής (αγγλικόν, γαλλικόν και ρωσικό κόμμα). Επίσης θα έδινε στο νεότερο ελληνισμό κρίσιμες εμπειρίες από τη Δύση σε μια εποχή που έμπαιναν οι βάσεις για μια σειρά από κεφαλαιώδη ζητήματα της οργάνωσης και διοίκησης του κράτους. Με τη δολοφονία του έκλεισε η πόρτα στον ορθολογισμό και δόθηκε το πρόσχημα στις «προστάτιδες δυνάμεις» να επιβάλουν το βασιλικό θεσμό με το διορισμό του Όθωνα ως βασιλέα με προστάδιο τον ορισμό «τριμελούς αντιβασιλείας» έως ότου ενηλικιωθεί ο βαυαρός πρίγκιπας. Ο Ι. Καποδίστριας δεν επέλεξε τον εύκολο δρόμο-να τα βρει με τους τοπάρχες και να παριστάνει τον κυβερνήτη. Εννοούσε αυτά που πίστευε και έδωσε όλες τις δυνάμεις του για να πείσει πως η Ελλάδα

δεν μπορούσε να μείνει στα πρότυπα που δημιούργησε η τουρκοκρατία. Αυτή η δικαιωμένη ιστορικά αντίληψή του πληρώθηκε με την ίδια τη ζωή του. Επέλεξε το εθνικά ωφέλιμο και αρνήθηκε το ευτελές.

Μια δική του χαρακτηριστική (και προφητική) σκέψη:

« Έρχεται κάποτε ο καιρός ότε οι άνθρωποι κρίνονται ουχί καθ' όσα είπαν ή έγγραψαν περί των πράξεών των ...αλλά κατ' αυτή την μαρτυρίαν των πράξεών των... θα έλθει κάποτε η ημέρα κατά την οποίαν οι Έλληνες θα εννοήσουν τη σημασία της θυσίας μου...»

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ

Βιογραφία

Γεννήθηκε το 1832, υιός του τέως πρωθυπουργού Σπυρίδωνος Τρικούπη. Σπούδασε νομικά στο Παρίσι. Έγινε κατά διαστήματα επτά φορές πρωθυπουργός. Πέθανε το 1896.

Κορυφαία υπήρξε η συνεισφορά του στον πολύχρονο αγώνα για να επιβληθεί στους τότε βασιλείς η αντίληψη ότι η λαϊκή θέληση είναι πάνω από τα καμώματα μιας δυναστείας από ετσιθελισμό και αυθαιρεσίες Ο Χ. Τρικούπης έθεσε τις βάσεις για την αυθεντική άσκηση του κοινοβουλευτισμού σε μια εποχή που ακόμα και ο «κηπουρός» της βασιλικής οικογενείας ήταν πιο σημαντικός και από έναν υπουργό. Η «αρχή της δεδηλωμένης» υποχρέωνε το βασιλιά να ορίζει ως πρωθυπουργό, τον πολιτικό εκείνο που ετύγχανε της υποστήριξης της πλειοψηφίας του κοινοβουλίου. Αυτή η αλλαγή, αυτονόητη στις ώριμες δημοκρατίες, αλλά καθόλου αυτονόητη στις κλειστές, «μεταοθωμανικές κοινωνίες», καθιερώθηκε από τον Χ. Τρικούπη, έναν υπεύθυνο πολιτικό των οραμάτων που μπορούσαν να υλοποιηθούν. Με το περίφημο άρθρο του στον αθηναϊκό τύπο με τον τίτλο «τις πταίει» άνοιξε το δρόμο στην κοινοβουλευτική αλλαγή περιορίζοντας τις αυθαιρεσίες του παλατιού.

Η πολιτική του για τα μεγάλα έργα υπήρξε σημαντική: το νέο σιδηροδρομικό δίκτυο πέτυχε να ενοποιήσει μια γεωργική χώρα, να βελτιώσει τους ρυθμούς ανάπτυξής της, να μειώσει τις αποστάσεις και να φέρει ξένες επενδύσεις. Γι' αυτό και ο Χ. Τρικούπης ονομάστηκε «πατέρας του ελληνικού σιδηρόδρομου». Έθεσε σε λειτουργία τη Διώρυγα της Κορίνθου, ενώ οραματίστηκε να συνδέσει με

γέφυρα το Ρίο με το Αντίρριο. Η γέφυρα κατασκευάστηκε και λειτούργησε το 2004 (ένα αιώνα μετά...) από την κυβέρνηση Κ. Σημίτη και φέρει το όνομα γέφυρα «Χαρίλαος Τρικούπης». Η οικονομική δυσπραγία στο τέλος του 19^{ου} αιώνα υπήρξε παροιμιώδης. Ο Χ. Τρικούπης την αποτύπωσε με τον πιο ακριβή τρόπο ομιλώντας στο κοινοβούλιο- «δυστυχώς, κύριοι, επτωχεύσαμεν...». Στη συνέχεια η απίστευτη δημαγωγία των παλαιών κομμάτων δημιούργησε έναν κλοιό από οσμή σκανδάλων ο οποίος τελικά παρέσυρε τον Χ. Τρικούπη στο πολιτικό περιθώριο και την εκλογική συντριβή. Δεν εξελέγη ούτε ως απλός βουλευτής Μεσολογγίου. Έκλεισε τον κύκλο του ως «αποτυχημένος πολιτικός». Αντ' αυτού ο κ. Γουλιμής...

Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:

« Καλούνται εις την εξουσίαν κυβερνήσεις αποκρουόμεναι παρά της πλειοψηφίας του έθνους, χορηγείται εις αυτάς η διάλυσις της βουλής και συνάμα παν μέσον επηρεασμού συνειδήσεων του λαού και νοθεύσεως των εκλογών. Η δε Ελλάς από του 1844 ότε το πρώτον εσυνταγματίσθη και έως της σήμερα, μόνο επί εν έτος (1867) εβίωσεν κοινοβουλευτικώς... »

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Βιογραφία

Γεννήθηκε στα Χανιά το 1864. Δικηγόρος. Ηγέτης της επανάστασης του Θερίσου και ηγέτης της ημιανεξάρτητης Κρήτης. Ήρθε στην Αθήνα με πρόσκληση του «Στρατιωτικού Συνδέσμου» και κέρδισε τις εκλογές του 1910. Ηγήθηκε του αγώνα για την εδαφική επέκταση της Ελλάδας (Βαλκανικοί πόλεμοι) και ήρθε σε ανοικτή σύγκρουση με τα ανάκτορα και τον διάδοχο Κωνσταντίνο. Ηγέτης του Κινήματος της Εθνικής Άμυνας (1916). Στήριξε τους Συμμάχους στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και σε αντάλλαγμα διεκδίκησε και πήρε μεγάλα εδαφικά ανταλλάγματα –Μ. Ασία, Πόντος, Δ. Θράκη. Ηττήθηκε στις εκλογές του 1920. Πρωθυπουργός ξανά από το 1928 έως το 1932. Ηγήθηκε ανεπιτυχούς απόπειρας για να καταλάβει την εξουσία το 1935. Πέθανε στο Παρίσι το 1936.

Ο. Ε. Βενιζέλος συνεδύασε τον οραματισμό με το ρεαλισμό και επεχείρησε με επιτυχία τη μεταρρύθμιση στο χώρο της συνταγματικής λειτουργίας, της παιδείας και του αγροτικού ζητήματος. Ήρθε στην Αθήνα με πρόταση της ηγεσίας του στρατιωτικού κινήματος στο Γουδί (1909) φέροντας μαζί του το φωτοστέφανο του μαχητικού, αντιβασιλικού, κρητικού αγωνιστή. Η πρότασή του όταν έφθασε στην Αθήνα ήταν φιλόδοξη: κάθε προσπάθεια και κάθε πρωτοβουλία για να δοθεί ένα τέλος στον παλαιοκομματισμό και να προωθηθεί η αναγέννηση της ελλαδικής πολιτικής ζωής. Το Σύνταγμα του 1911 ήταν το πιο φιλελεύθερο σύνταγμα που γνώρισε έως τότε η Ελλάδα. Διεύρυνε τα πολιτικά δικαιώματα και τις ατομικές ελευθερίες και καθιέρωσε τη μονιμότητα των

δημοσίων υπαλλήλων. Με γρήγορους ρυθμούς αναδιοργάνωσε τις ένοπλες δυνάμεις. Μεγάλες εκτάσεις γης μοιράστηκαν στους ακτήμονες. Είδε την Ελλάδα να διπλασιάζει τη γεωγραφική της έκταση (1912/ 1913, Α΄ και Β΄ Βαλκανικός πόλεμος). Για να γίνει αυτό δεν δίστασε να έρθει ως εκλεγμένος πρωθυπουργός σε παρατεταμένη σύγκρουση με τον διάδοχο Κωνσταντίνο που εννοούσε να διευθύνει εκείνος την πολιτική εξέλιξη των βαλκανικών πολέμων και να διεκδικεί αργότερα ως βασιλέας τον αποφασιστικό ρόλο για τη συμμετοχή, ή μη, της Ελλάδας στην Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Προβλέποντας την διάλυση της φιλογερμανικής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας πίστευε βαθιά ότι η Ελλάδα είχε εθνικό συμφέρον να λάβει μέρος στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με το μέρος των δυτικών δυνάμεων. Για να το επιτύχει προχώρησε στη δημιουργία του Κινήματος της Εθνικής Άμυνας («το κράτος της Θεσσαλονίκης»), υποχρεώνοντας τον Κωνσταντίνο να αποδεχθεί την επιλογή του.

Εργάστηκε με σύστημα για να είναι έτοιμος για την επιτυχία, απέφυγε την εθνική αυτάρκεια και δημιούργησε συμμάχους στα Βαλκάνια . Ήταν στρατηγική του επιλογή η συμπόρευση της Ελλάδας με τις ισχυρές δυνάμεις της εποχής ακριβώς για να διευρύνει τους ορίζοντες του ελληνισμού στηριζόμενος πάνω σε διεθνή ερείσματα. Άριστος διπλωμάτης, διορατικός πολιτικός, πρώτα από βαθιά γνώση του διεθνούς περιβάλλοντος γιατί ήταν –εκτός άλλων- και άριστος μελετητής του Θουκυδίδη – μετέφρασε τα έργα του στη νεοελληνική γλώσσα. Υπεράσπισε τα εθνικά συμφέροντα πετυχαίνοντας συνθήκες μεγάλης ισχύος για την Αθήνα όπως οι Συμφωνίες των Σεβρών και του Νεϊγί, 1919/1920. Δούλεψε ώστε τα ελληνικά συμφέροντα να συμβαδίζουν ή να μην έρχονταν σε σύγκρουση με τη θέληση των ισχυρών δυνάμεων της εποχής. Έχοντας εμπιστοσύνη στο άστρο του πίστεψε ότι οι εκλογές του 1920 θα ήταν ένας εκλογικός θρίαμβος του κόμματός των «Φιλελευθέρων», όπως ακριβώς ήταν ο διπλωματικός θρίαμβος του ιδίου και της χώρας την ίδια χρονιά. Έπεσε έξω. Έχασε τις εκλογές του 1920 μέσα σε ένα απίστευτο κλίμα δημαγωγίας την ίδια στιγμή που κέρδιζε το στοίχημα της Ελλάδας «των δύο Ηπείρων και των Πέντε Θαλασσών». Έφυγε αυτοεξόριστος για το Παρίσι.

Η ήττα του Ε. Βενιζέλου στις εκλογές του 1920 ήταν αποτέλεσμα της πιο άθλιας δημαγωγίας που γνώρισε η έως τότε ανεξάρτητη Ελλάδα: το φιλοβασιλικό κόμμα έπαιξε στο γήπεδο του λαϊκισμού ζητώντας να γυρίσουν πίσω τα ελληνικά στρατεύματα που με εντολή των δυτικών δυνάμεων είχαν καταλάβει τη Σμύρνη και την ενδοχώρα της. Κέρδισε το βασιλικό κόμμα τις εκλογές παρασύροντας το εκλογικό σώμα στη λάσπη της παραπλάνησης και εν τέλει οδήγησε την Ελλάδα στην πιο μεγάλη της καταστροφή. Το βασιλικό κόμμα έκανε ακριβώς το αντίθετο από τις προεκλογικές του υποσχέσεις: έστειλε τον ελληνικό στρατό στα βάθη της Τουρκίας και στη στρατιωτική του συντριβή το 1922 από τις δυνάμεις του Κεμάλ. Ο Βενιζέλος ανέλαβε να περισώσει ότι ήταν δυνατόν να περισωθεί γι' αυτό και ηγήθηκε της ελληνικής αντιπροσωπείας στις διαπραγματεύσεις για τη Συνθήκη της Λοζάνης (1923). Επανήλθε στην πρωθυπουργία (1928/1932), δίνοντας βάρος στα θέματα οικονομίας και παιδείας, ενώ το 1930 υπέγραψε στην Άγκυρα «Σύμφωνο Φιλίας και Συνεργασίας» με τον ιστορικό του αντίπαλο Κεμάλ Αττατούρκ.

Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:

« Ειλικρίνεια-Αλήθεια. Ιδού η μέθοδός μου. Μην ομιλείτε περί ιστορικών δικαίων. Δεν κάμνουν εντύπωσιν εις τους ευρωπαίους. Εγώ κατά τη διάρκεια των Συνδιασκέψεων έθεσα ως βάσιν των αξιώσεων της Ελλάδος το εθνολογικό, ουχί τον ιστορικό χαρακτήρα των εδαφών τα οποία εζήτησα...Εις τα υπομνήματά μου και τα προφορικά μου διαβήματα, ουδέποτε έκαμα χρήσιν του όρου «ελληνικά δίκαια». Ο όρος αυτός είναι συναισθηματικός. Οι δε ευρωπαίοι δεν τον εννοούν. Ο όρος μου ήτο «δίκαια ελληνικά συμφέροντα». Αλλά και συμφέροντα της Ανθρωπότητας. Όχι αποκλειστικώς της Ελλάδος...»

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Βιογραφία

Γεννήθηκε στην Τρίπολη το 1876. Νομικός και κοινωνιολόγος. Ιδρυτής της πρώτης σοσιαλιστικής κίνησης με την επωνυμία «Κοινωνιολόγοι». Υπουργός στην κυβέρνηση Βενιζέλου. Συνεπής υποστηρικτής της αβασίλευτης Δημοκρατίας. Πέθανε το 1936.

Δημιουργός του κόμματος της «Δημοκρατικής Ένωσης». Ο Α. Παπαναστασίου συνέβαλε στη διακίνηση των πρώτων ιδεών του σοσιαλισμού στην Ελλάδα. Ευπρεπής, αντιλαϊκιστής, εισέφερε δόσεις ορθολογισμού στο ελληνική δημόσια ζωή. Συντάκτης του κειμένου με τον τίτλο «Δημοκρατικό Μανιφέστο» που αποτελούσε ένα τεκμηριωμένο «κατηγορώ» κατά της βασιλείας. Φυλακίστηκε γιατί είχε την κρίση να προβλέψει την καταστροφή του 1922. Ασφαλώς σε μια άλλη ιστορική περίοδο θα μπορούσε να προσφέρει περισσότερα. Σε εκείνη την περίοδο μπόρεσε να αναδείξει σπάνιες αρετές όπως η ανιδιοτέλεια, η σοβαρότητα και η έντιμη, πολιτική σχέση με το εκλογικό σώμα και τους ψηφοφόρους του.

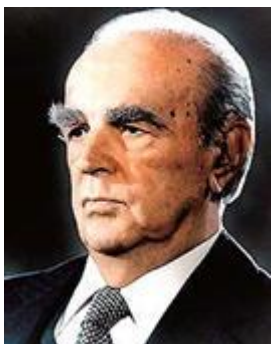
Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:

« Η Ελλάς είναι δημιούργημα του πνεύματος, του μόχθου και των αγώνων των παιδιών της. Δεν είναι περιουσία της βασιλείας και κανένα μέρος της Ελλάδος δεν μπορεί να θυσιαστεί για το χατήρι των προσωπικών συμφερόντων της μοναρχίας...»

ΑΠΟ ΤΟ 1974 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Οι τρεις πολιτικοί που ακολουθούν αφορούν την εποχή που η Ελλάδα γνώρισε την πιο γνήσια δημοκρατική λειτουργία της. Δεν χωράει αμφιβολία ότι από το 1974 έως σήμερα η Ελλάδα λειτουργεί δημοκρατικά, πλουραλιστικά, μια πρωτόγνωρη εμπειρία που δεν έχει καμία σχέση με προηγούμενες περιπέτειες-δικτατορίες, συνταγματικές εκτροπές με επίκεντρο τα ανάκτορα, αλλά και τις δημοκρατίες ειδικού τύπου: οι μισοί έλληνες κατά των άλλων μισών...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Βιογραφία

Γεννήθηκε στις Σέρρες το 1907. Νομικός. Συμμετέχει στο «Λαϊκό Κόμμα». Πρωθυπουργός το 1955 με την εύνοια των Ανακτόρων. Πρωθυπουργός για οκτώ χρόνια. Παραιτήθηκε το 1963 μετά τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη, θέτοντας το δημόσιο ερώτημα «ποιος κυβερνάει αυτόν τον τόπο...». Με την κατάρρευση της δικτατορίας των συνταγματαρχών (24 Ιουλίου 1974) κλήθηκε και ανέλαβε την πρωθυπουργία. Ίδρυσε το Κόμμα της «Νέας Δημοκρατίας» (διαδόχου κόμματος της ΕΡΕ) και με αυτό κέρδισε τις εκλογές του 1974. Πρωθυπουργός έως το 1980 και πρόεδρος της Δημοκρατίας για δύο θητείες (1980/1985, και 1990/1995). Πέθανε το 1998.

Ο Κ. Καραμανλής διεύρυνε την πολιτική δημοκρατία, συνέβαλε στην ομαλή μεταπολίτευση του 1974, και, κυρίως, οραματίστηκε και πέτυχε την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Αυτές οι δύο μεγάλες αλλαγές είχαν τη δική του προσωπική υπογραφή. Η μεταπολίτευση υπήρξε δύσκολο εγχείρημα, απαιτήσε κρίσιμες αποφάσεις και λεπτούς χειρισμούς και η επιτυχία της οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην πολιτική εμπειρία ενός συντηρητικού πολιτικού που διέθετε δυνατή αίσθηση των ελληνικών και διεθνών ισορροπιών. Αυτές οι ισορροπίες τον έπεισαν ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να ισχυροποιήσει το πολιτικό της σύστημα και να ενδυναμώσει τη διεθνή της ισχύ με την πλήρη ενσωμάτωσή της στην τότε ΕΟΚ (1980). Αυτό το μοναδικό επίτευγμα στη συνολική ελληνική ιστορία, είχε την απόλυτη προσωπική του πεποίθηση, όταν οι άλλες δυνάμεις έλεγαν τα αντίθετα. Πολιτικός των μεγάλων αποφάσεων ακόμα και κόντρα στο περίφημο λαϊκό «αίσθημα» υποστήριξε με συνέπεια τις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου (1959) με τις οποίες η Κύπρος έγινε ανεξάρτητο κράτος. Είναι επίσης παραδεκτό ότι η

προηγηθείσα «οκταετία» του (1955-1963), παραμένει το πιο αδύνατο πολιτικό του κομμάτι αφού διητέλεσε πρωθυπουργός μέσα σε ένα κλίμα στέρησης των πολιτικών δικαιωμάτων μεγάλου μέρους του ελληνικού λαού, ενώ δεν μπόρεσε να ελέγξει τις δράσεις του παρακράτους (δολοφονία Λαμπράκη, 1963). Αυτές οι περιπέτειες συνέβαλαν ώστε να δώσει μια νέα ώθηση στην ωρίμανση της πολιτικής ζωής μετά την πτώση της δικτατορίας το 1974 (νομιμοποίηση των κομμουνιστικών κομμάτων) και να συμβάλει αποφασιστικά στην ομαλή μετάβαση από την κυβέρνηση της συντηρητικής ΝΔ (πρωθυπουργός ο Γ. Ράλλης) στην πρώτη σοσιαλιστική κυβέρνηση στην ελληνική ιστορία με πρωθυπουργό τον Α. Παπανδρέου-1981. Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας για δύο θητείες, η πρώτη σημαντική (1980/1985), και η δεύτερη (1990/1995) χωρίς περιεχόμενο (μάλλον τυπική) για λόγους που συνδέονταν με τη μεγάλη του ηλικία. Με τη ρήση «ανήκωμεν εις τη Δύση» ανέπτυξε το διεθνές πλαίσιο των πρωτοβουλιών του ώστε η Ελλάδα να δημιουργήσει πλέγμα σχέσεων με τους δυτικούς της εταίρους της. Καλλιέργησε προσωπικές σχέσεις και φιλίες με ευρωπαίους ηγέτες (λ.χ. με τη γερμανό καγκελάριο Χ. Σμιτ και το γάλλο πρόεδρο Ζ. Ντ' Εστέν), γεγονός που συνέβαλε στην προώθηση της αίτησης για ένταξη στην ΕΟΚ.

Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:

« Η Ελλάς προσέρχεται στην Ευρώπη με την βεβαιότητα ότι στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης εμπεδώνεται για όλα τα μέρη η εθνική ανεξαρτησία, κατοχυρώνονται οι δημοκρατικές ελευθερίες, επιτυγχάνεται η οικονομική ανάπτυξη και γίνεται με τη συνεργασία όλων κοινός καρπός η κοινωνική και οικονομική πρόοδος...Η Ελλάς είναι ο ακρίτας των ευρωπαϊκών συνόρων και ο μεσογειακός εξώστης της Κοινή Αγοράς...Η Ελλάς από σήμερα αποδέχεται οριστικά την ιστορική πρόκληση και την ευρωπαϊκή της μοίρα. Διατηρώντας την εθνική μας ταυτότητα, έχουμε εμπιστοσύνη και στην Ευρώπη και στην Ελλάδα...»

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Βιογραφία

Γεννήθηκε στη Χίο το 1919. Υιός του Γεωργίου Παπανδρέου, πρωθυπουργού από το 1963 έως το 1965 και ηγέτη των κεντρώων δυνάμεων (Ένωση Κέντρου). Σπούδασε στο Χάρβαρντ και δίδαξε στα Πανεπιστήμια του Μπέρκλεϋ, της Στοκχόλμης και του Τορόντο. Καθηγητής οικονομικών. Εξελέγη βουλευτής Αχαΐας το 1964 με την «Ένωση Κέντρου». Υπουργός Συντονισμού στην κυβέρνηση του πατέρα του. Ηγέτης του Πανελληνίου Απελευθερωτικού Κινήματος (ΠΑΚ) στη διάρκεια της δικτατορίας των συνταγματαρχών. Νίκησε σε τρεις εκλογικές αναμετρήσεις, 1981, 1985, 1993. Ένδεκα συνολικά χρόνια στην πρωθυπουργία. Πέθανε το 1996.

Ο Α. Παπανδρέου με τη χαρισματική του φυσιογνωμία συνέβαλε αποφασιστικά στην αλλαγή του πολιτικού χάρτη της χώρας. Με μια ευφυή κίνησή του ίδρυσε νέο κόμμα το 1974 (ΠΑΣΟΚ), και με μια μοναδική στην ελληνική ιστορία έμπνευση έδωσε στο ΠΑΣΟΚ την κοινωνική του κατεύθυνση - κόμμα των «μη προνομιούχων» ελλήνων. Με σύνθημα την «αλλαγή» σάρωσε στις εκλογές του 1981 με ποσοστό 48% δίνοντας δικαιώματα και ελπίδες στην άλλη, την αδικημένη Ελλάδα . Σφράγισε την δημοκρατική ομαλότητα (ομαλή εναλλαγή κομμάτων στην εξουσία), έκλεισε τις πληγές του εμφυλίου (αναγνώριση της ενιαίας εθνικής αντίστασης, επιστροφή των πολιτικών προσφύγων), νέα κοινωνικά στρώματα ήρθαν στο προσκήνιο (συμμετοχή στην εξουσία νέων κοινωνικών ρευμάτων και της νεολαίας). Η άμεση, αδιαμεσολάβητη σχέση του με το λαό απετέλεσε πρότυπο χαρισματικού ηγέτη που μέσα στις δοσμένες συνθήκες ήταν το αναγκαίο «εργαλείο» για την αλλαγή. Στην εσωτερική του πολιτική ξεχώρισε η μεταρρύθμιση στους τομείς της υγείας (Εθνικό Σύστημα

Υγείας) και στο χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (αποκέντρωση, ισχυροποίηση, συνένωση).

Στην εξωτερική του υιοθέτησε το δόγμα της «πολυδιάστατης πολιτικής» αλλά - ως ρεαλιστής πολιτικός- γρήγορα αναθεώρησε ορισμένες απόψεις του για την ΕΟΚ και το ΝΑΤΟ, παραμένοντας στην ατλαντική συμμαχία και -μετά από κάποιες αρχικές ταλαντεύσεις- συμμετέχοντας δραστήρια στην ΕΟΚ. Πολιτικός του απρόβλεπτο γιατί πίστευε ότι το απρόβλεπτο είναι εργαλείο πολιτικής στα χέρια των μικρών κρατών, υπήρξε συγκεντρωτικός στην άσκηση της εξουσίας. Ως οξυδερκής αναλυτής των πολιτικών φαινομένων μπορούσε να παίρνει αποφάσεις και να δίνει στο ΠΑΣΟΚ την πρωτοβουλία των κινήσεων. Ασφαλώς δεν πρόσεξε ορισμένα ζητήματα που αφορούσαν το τελευταίο στάδιο του βίου (1996), περιέπεσε σε λάθη και εντέλει αδίκησε την υστεροφημία του.

Η δημιουργία και η οργάνωση των προοδευτικών δυνάμεων στο κίνημα του ΠΑΣΟΚ, άλλαξε την έως τότε πολιτική συντεταγμένη της χώρας. Ο Α. Παπανδρέου νίκησε τρεις φορές σε εκλογικές αναμετρήσεις εμποδίζοντας την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας σε μια χώρα με νωπές μνήμες αυταρχισμού και αλλοίωσης της θέλησης των πολιτών.

Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:

« Η μεγάλη Αλλαγή, το όραμά μας, έγινε, μήνυμα κι ελπίδα του Λαού. Οι εκλογές του 1977 ήταν μια νέα αφετηρία προς τη Νίκη. Μέσα κι έξω από τη βουλή δόθηκαν μάχες για την προάσπιση των λαϊκών συμφερόντων, που θίγονταν ολοένα και περισσότερο από την πολιτική της Δεξιάς...μέρα με τη μέρα, μάζες, που χρόνια ολόκληρα βρίσκονταν εγκλωβισμένες στη Δεξιά, χωρίς να της ανήκουν κοινωνικά, πυκνώνουν τις γραμμές των μελών, των φίλων και οπαδών του Κινήματος. Ταυτόχρονα συνεχίζεται η συσπείρωση στο ΠΑ.ΣΟ.Κ. αγωνιστών από την Εθνική Αντίσταση, τους Ανένδοτους και τη γενιά του Πολυτεχνείου. Έτσι δικαιώνεται περίτρανα η στρατηγική της Εθνικής Λαϊκής Ενότητας, που αποτελεί αναγκαιότητα για το Έθνος και το Λαό μας...»

ΚΩΣΤΑΣ ΣΗΜΙΤΗΣ

Βιογραφία

Γεννήθηκε στον Πειραιά το 1936. Νομικός. Καθηγητής Πανεπιστημίου στη Γερμανία και αργότερα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Γραμματέας του «Ομίλου Παπαναστασίου», (1965). Στέλεχος της «Δημοκρατικής Άμυνας» στον αγώνα κατά της δικτατορίας. Ιδρυτικό στέλεχος του ΠΑΣΟΚ το 1974. Υπουργός Γεωργίας στην πρώτη κυβέρνηση του Α. Παπανδρέου το 1981. Εξελέγη πρωθυπουργός από την Κ.Ο. του ΠΑΣΟΚ στις 18 Ιανουαρίου 1996 και πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ στις 30 Ιουνίου 1996. Διετέλεσε συνολικά και συνεχή οκτώ χρόνια στην πρωθυπουργία 1996/2004. Συγγραφέας βιβλίων για την Ελλάδα, την ΕΕ και το ιδεολογικό του σχέδιο, τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας.

Ο Κ. Σημίτης εξελέγη πρωθυπουργός από την Κ.Ο. ομάδα του ΠΑΣΟΚ (18/1/1996) μετά από την παραίτηση για λόγους υγείας του Α. Παπανδρέου. Οδήγησε το ΠΑΣΟΚ σε δύο εκλογικές νίκες, το 1996 και το 2000. Με το έργο της οκταετίας Σημίτη η Ελλάδα ήρθε πιο κοντά στο φυσικό της χώρο, την ΕΕ. Μέσα σε χρόνο ρεκόρ για τα ελληνικά δεδομένα επετεύχθη η ένταξη στην ΟΝΕ-1/1/2000. Σοβαρός, μεθοδικός και προσηλωμένος σε στόχους προσέφερε στην Ελλάδα νέα πνοή. Έδωσε βάρος στη δημιουργία μεγάλων έργων που άλλαξαν την ζωή του πολίτη όπως το μετρό της Αθήνας, το αεροδρόμιο Ε. Βενιζέλος, η γέφυρα Ρίο-Αντίρριο, τα ολυμπιακά έργα ενόψει της Ολυμπιάδας του 2004, η Εγνατία Οδός. Διεκδίκησε και με τη μεθοδικότητα και το κύρος πέτυχε να έχει η Αθήνα σοβαρό ρόλο στις ευρωπαϊκές εξελίξεις, εκτός άλλων, πραγματοποιώντας επιτυχημένες προεδρίες της ΕΕ -κυρίως εκείνη του 2003. Σήμερα συμμετέχει στην «Ομάδα των Σοφών» που διαλέγεται για το μέλλον της ΕΕ. Παρατηρήθηκε πρωτοφανής ρυθμός ανάπτυξης στην οικονομία –πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο

όρο- και οι δείκτες της ανταποκρίθηκαν σε μια πολιτική που συνέδεσε τα ελληνικά δεδομένα με τις ανάγκες της ευρωζώνης. Οι επιτυχημένοι Ολυμπιακοί αγώνες 2004 φέρουν τη σφραγίδα της επιμελούς προετοιμασίας τους από την κυβέρνηση Σημίτη. Με συνεπή προσπάθεια και σχεδιασμό σε όλα τα μέτωπα, επετεύχθη η μεγαλύτερη διπλωματική επιτυχία στη νεότερη ελληνική ιστορία με την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ όπως προέβλεπαν τα Συμπεράσματα της Συνόδου Κορυφής της ΕΕ στο Ελσίνκι (1999). Με πειστική επιχειρηματολογία και συνεπή δράση άλλαξε τους συσχετισμούς ανάμεσα στους 15 ώστε να δεχθούν την Κύπρο στην ευρωπαϊκή οικογένεια και χωρίς την επίλυση του κυπριακού.

Δεν κατάφερε να δώσει στο ΠΑΣΟΚ την δυνατότητα να γίνει οργανωτική «ατμομηχανή» μιας μεταρρυθμιστικής προσπάθειας. Συχνά αυτή μεταρρύθμιση με «δύο βάρκες» αδυνάτιζε τη συνολική προσπάθεια καθώς ένα τμήμα του Κινήματος ήταν νοσταλγός της (ξεπερασμένης) από την πολιτική εξέλιξη Διακήρυξης της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1974.

Το 2004 ο Κ. Σημίτης παρέδωσε την προεδρία του ΠΑΣΟΚ στον Γ. Παπανδρέου αλλά το εγχείρημα της νέας σελίδας δεν ευδοκίμησε. Στις εθνικές εκλογές (7 Μαρτίου, 2004), νικητής ήταν ο ηγέτης της ΝΔ, Κ. Καραμανλής, ανεψιός του ιδρυτή του κόμματος.

Ο Κ. Σημίτης με το συνολικό του έργο, έδωσε νέα περιεχόμενα στις έννοιες σχέδιο, επιμονή σε στόχους, κατευθύνσεις, εκσυγχρονισμός της χώρας για να συμβαδίζει με τα ευρωπαϊκά δεδομένα.

Μια δική του χαρακτηριστική σκέψη:

«Για να επιτύχουμε την ισχυρή Ελλάδα και την ισχυρή κοινωνία οφείλουμε να προωθήσουμε ένα σχέδιο σύγκλισης της ελληνικής πραγματικότητας στα αντίστοιχα επίπεδα που καταγράφονται στις κοινωνίες των χωρών της ΕΕ. Να προχωρήσουμε ένα σχέδιο που θα στηρίζεται σε τρεις καθαρούς στόχους: την ανάπτυξη, τη δημιουργία ενός νέου κοινωνικού κράτους, την ολόπλευρη ενδυνάμωση της διεθνούς θέσης της χώρας. Ένα σχέδιο που θα έχει πρώτο σταθμό την Ελλάδα του 2004. Το σχέδιο αυτό είναι «το Σύμφωνο για μια ισχυρή

κοινωνία». Δεσμεύομαι σ' αυτό».

ΜΕΡΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Ελλάδα μετά τη δολοφονία του Ι. Καποδίστρια πέρασε στον αστερισμό της δεσποτείας των εστεμμένων. Ο βασιλικός θεσμός γέμισε έναν ιστορικό κύκλο με αυταρχισμό και αυθαιρεσίες, συνεπώς τα αιτήματα της τότε ιστορικής περιόδου είχαν να κάνουν με την προσπάθεια για σεβασμό στη δημοκρατική διαδικασία και τους βασικούς κανόνες του εκλογικού αγώνα. Ο Χ. Τρικούπης και ο Ε. Βενιζέλος σε αυτή την περίοδο έδωσαν πνοή, κύρος και νέες δυνατότητες στην Ελλάδα.

Η μικρασιατική καταστροφή το 1922 άλλαξε ριζικά την πολιτική ζωή στην Ελλάδα. Οι συνέπειές της υπήρξαν τρομακτικές σε όλους τους τομείς της πολιτικής, κοινωνικής και πνευματικής ζωής. Η συρρίκνωση του ελληνισμού ισοδυναμούσε με σημαντικό περιορισμό των δυνατοτήτων ως σημαντικού «παίκτη» στα Βαλκάνια και την Α. Μεσόγειο τόσο στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής όσο και στην οικονομική και κοινωνική του ανάπτυξη.

Στη διάρκεια του Μεσοπολέμου οι διεθνείς εξελίξεις καθόρισαν εν πολλοίς τις εσωτερικές περιπέτειες σε όλους τους ευρωπαϊκούς λαούς. Οι εξωτερικοί παράγοντες απέκτησαν καταλυτικό ρόλο και ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος διαμόρφωσε ένα εντελώς διαφορετικό διεθνές περιβάλλον.

Στη συνολική νεοελληνική ιστορία εκτιμώ ότι είναι άξιον ιδιαίτερας υπομνήσεως ότι, κατά κανόνα, μετά τους μεταρρυθμιστές πολιτικούς κυβέρνησαν μη μεταρρυθμιστές πολιτικοί. Ο ελληνικός λαός είδε αυτή την εναλλαγή μεταρρύθμισης και βερμπαλισμού, μετά από μια προσπάθεια που ακολούθησαν με πάθος οι πολιτικοί της αντιμεταρρύθμισης με στόχο να ακυρώσουν το συντελεσθέν έργο όπως λ.χ. η παραπομπή σε δίκη του Α. Παπανδρέου το 1989, με επακόλουθο τη νίκη Κ. Μητσοτάκη το 1990. Όλα τα πιο πάνω δεν σημαίνουν ότι οι διάδοχες κυβερνήσεις δεν έκαναν απολύτως τίποτε. Η δική μου αναζήτηση

αφορά μια κυβερνητική προσπάθεια συνολικής κίνησης της ελληνικής κοινωνίας προς τα εμπρός και όχι απλώς μια αποσπασματική παρουσίαση κάποιου θετικού έργου. Η διάκριση αφορά το εάν στο συνολικά παραχθέν έργο, υπήρξε σχέδιο μεταρρύθμισης, ή και εάν οι αποφάσεις ήταν καταλύτης για μελλοντικές αλλαγές που θα στήριζαν το αίτημα της κοινωνίας για περισσότερη ασφάλεια, πολιτικές ελευθερίες και κοινωνική δικαιοσύνη, όπως λ.χ. το σχέδιο για την ένταξη στην ΕΕ.

Πολλές φορές οι διάδοχες κυβερνήσεις επεχείρησαν να διαβάλουν ή και να αμαυρώσουν ένα μεταρρυθμιστικό εγχείρημα. Με τη ρητορική τους, με τη δημαγωγική «κατατρόπωση» των προηγούμενων, πέτυχαν μερικές φορές να βρουν ζωτικό χώρο για τους ίδιους. Να διαδεχθούν μεγάλους πολιτικούς μόνο και μόνο καταγγέλλοντας και σπιλώνοντας το έργο τους. Δεν είχαν να παρουσιάσουν κάτι αξιόλογο. Γι' αυτούς ήταν αρκετό να ακυρώσουν, να ασκούν επιτυχώς «αντιπολιτική». Ο ελληνικός λαός μερικές φορές αντιδρούσε θετικά στην υπερβολή και στην πολιτική συκοφαντία. Σε μια πολιτική κουλτούρα στην οποία συχνά όλοι «φαινονται» ίδιοι, αν και δεν είναι, εύκολα μεταπηδά κανείς από την άρνηση ή τη διαφωνία στην απελπισία ή στην ισοπέδωση ανάμεσα στα άνισα και τα διαφορετικά. Σχεδόν ουδείς μεγάλος μεταρρυθμιστής έτυχε αναγνώρισης από τους αμέσως επόμενους. Η αναγνώριση κολύμβησε πρώτα στα βαθιά νερά της σύγχυσης και στη συνέχεια τόσο ο χρόνος όσο και η ιστορική έρευνα δικαίωσαν το μεγάλο έργο τους.